

Т. І. Нікішина,

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ

ЛЕКСИЧНІ СПОСОБИ ОБ'ЄКТИВАЦІЇ КОНЦЕПТУ *FREEDOM* У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті зроблено спробу проаналізувати лексичні способи об'єктивації концепту *FREEDOM* у політичному дискурсі Великої Британії початку XXI століття. Виявлено основні засоби вербалізації досліджуваного явища з метою маніпулятивного впливу на реципієнта, що є характерною рисою політики.

Ключові слова: дискурс, політичний дискурс, концепт, лексика.

В статье сделана попытка проанализировать лексические способы объективации концепта *FREEDOM* в политическом дискурсе Великобритании начала XXI века. Выявлены основные средства вербализации рассматриваемого явления с целью манипулятивного воздействия на реципиента, что является характерной чертой политики.

Ключевые слова: дискурс, политический дискурс, концепт, лексика.

This article attempts to analyze the the lexical methods of objectification of the concept *FREEDOM* in the British political discourse XXI century. Identified basic means of verbalization of the phenomenon with a view to manipulative effect on the recipient, which is a characteristic feature of the policy.

Key words: discourse, political discourse, the concept, vocabulary.

Багатоаспектність концепту, маніпулятивні можливості його використання в політичному дискурсі сприяли посиленню уваги мовознавців до утворення та специфіки функціонування названої лінгвістичної категорії, починаючи з кінця XX століття. Законсервованість концептосфери народу, різне тлумачення в картинах світу ментального утворення, наявність неоднотайних поглядів на класифікацію концептів окреслюють складність досліджуваного поняття. Виявлення ментальної сутності, надання раціональної форми концепту реалізується в дослідженні механізмів вербалізації культурного знання і способів звертання до концептосфери народу. Непростою та цікавою була й залишається проблема теоретичного обґрунтування концептосфери, яку порушено в працях багатьох мовознавців, зокрема Н. Арутюнової, А. Вежбицької, О. Кубрякової, Д. Лихачова, В. Маслової, З. Попової, Т. Радзівєвської, Й. Стерніна, В. Телі та ін. Особливостям та складності явища політичного дискурсу присвячено наукові студії В. Дем'янка, І. Ільїна, В. Карасика, Л. Нагорної, Г. Почепцова, В. Різуна, К. Серажим, І. Ухванової-Шмигової, О. Шейгал та ін. Дискусії, які тривають у лінгвістиці, відсутність лінгвістично-історіографічних праць, які безпосередньо були б пов'язані з проблематикою використання концептів у політичному дискурсі, недостатня опрацьованість низки питань спонукають до подальших пошуків у цьому напрямі.

Отже, виходячи з вищесказаного, зазначимо **мету нашого дослідження**, а саме – аналіз способів об'єктивації концепту *FREEDOM* у політичному дискурсі Великої Британії. Поставлена мета передбачає виконання відповідних **завдань**:

- виділення засобів вербалізації зазначеного концепту на лексичному рівні мови;
- окреслення маніпулятивних можливостей використання досліджуваного явища.

Об'єкт дослідження – конструювання концепту *FREEDOM* у політичному дискурсі Великої Британії початку XXI століття.

Предмет дослідження – способи об'єктивації концепту *FREEDOM* у сучасному політичному дискурсі Великої Британії.

Історичні події та становлення політичного устрою Об'єднаного Королівства сприяли набуттю важливості концепту *FREEDOM* у мовній картині світу британців. Сучасний політичний дискурс Великої Британії активно звертається до досліджуваного ментального утворення, відзначаючись полемічністю. Надання явищу свободи статусу найвищої цінності пояснюється постійним намаганням отримати незалежність у межах країни (Шотландія, Уельс та Північна Ірландія на сьогоднішній день прагнуть здобути суверенність). Виходячи з цього, британський політичний дискурс XIX століття послуговується **меліоративною лексикою** на позначення піднесеного, шанованого ставлення до свободи, незалежності, наприклад: «*An independent Scotland will look pretty much as it does today. Independence is just the starting point. As an independent country it will be the people who live in Scotland who will be in charge. That's why being independent will mean a fairer and more successful Scotland. We'll be able to take the right decisions for our future, based on our shared values and priorities and using our wealth of resources and talent*» [7].

Уживання меліоративної лексики допомагає політику передати реципієнтам глибоке емоційне напруження, визвати позитивні почуття, гордість, любов, з метою показу протиставлення поганого/хорошого у політичних поглядах різних об'єднань. У наступному прикладі демонструємо використання лексеми з меліоративним значенням «precious», яка підкреслює вищий щабель ставлення до свободи слова як до дорогоцінного, коштовного, бажаного явища: «*He called for caution over regulations, which he warned could be «worse than the disease». And he called free speech a «precious liberty» for journalists – even if some people found it offensive*» [11].

Широке використання слів з меліоративним відтінком містяться у ввічливих формах звертань, зокрема, на сесійних засіданнях парламенту шанобливе звертання до лордів (особливо до спікера) – the hon, що є скороченням від слова «the honourable» (почесний, шановний) і уживається як префікс перед іменами певних категорій осіб або як звертання, вказуючи на почесний стиль, наприклад: «*I want to concentrate on the very worrying*

impact that the Bill will have on S4C, an institution of paramount importance to my country. I regret to say that I have a slightly different opinion from the hon» [4, від 24.07.2011].

Не можемо оминати усталене звертання до монарха країни як вияв величі, поваги до верховного керманіча, що вказує на отриманий титул або нагороди: «*Conference condemns the last Labour Government which, while priding itself on its support to our armed forces, refused to provide the commitment and recognition by recommending to Her Majesty the Queen the award of a UK National Defence Medal to veterans»* [3].

Демократичний режим країни у поєднанні з монархією набуває специфічну форму правління. Королева уособлює прадавні традиції, патріотизм, є символом британської нації, чим і пояснюється піднесене звертання до королівської особи. У свою чергу королева у своїх промовах також використовує кліше з меліоративними відтінком, наприклад: «*My Lords and Members of the House of Commons, my Government's legislative programme will be based upon the principles of freedom, fairness and responsibility»* [13].

Виокремленні звертання надають промові офіційного тону, виражають шанобливе ставлення до перів, титулованих осіб. Церемоніалізм, присутній у політичному дискурсі Великої Британії, налаштовує сприйняття промов на піднесений, пафосний тон. Завдяки лексиці з меліоративним забарвленням концепт FREEDOM набуває статусу найвищої цінності та уособлює основоположний принцип побудови британського устрою.

Протилежними за емоційним забарвленням уживаються лексеми з **пейоративним значенням**. Формування політичного вектору країни, заснованого на демократичних засадах, тісно пов'язане з відповідними розумінням свободи. Як базове поняття у політиці Об'єднаного королівства концепт FREEDOM виражає найбажаніше та найцінніше значення, все що заперечує та шкодить зазначеному принципу презентується у негативному світлі: «*Disgracefully, when money is so tight, they are cooking up what I can only describe as a 'community slush fund' so that under the guise of helping disadvantaged communities – which is DSD's area of expertise, not theirs – they will be directing money to those groups they like most»* [5].

У даному випадку вбачаємо маніпулятивну стратегію оцінки певного явища для викликання емоцій заздження, керуючись фактом невідповідності вчинків демократичним постулатам. Агресією, неприйняттям антиліберальних дій відзначаються промови британських політиків, які прагнуть побудувати свої програми за критеріями свободи. Використовуючи лексему *blunt*, яка має пряме лексичне значення *тупий*, оратори демонструють своє прямолінійне негативне ставлення до діянь, які суперечать демократичним принципам: «*But let's be blunt: There's no point in complaining about the failures of others if we don't have something better to offer the electorate»* [7].

Звернемо увагу на уживання **застарілих слів, історизмів**, які підтверджують законсервованість традицій, ушанування звичаїв. Так, історичні найменування політичних сил, розподілення на партії (торі, вігі), певні посади у політичній системі залишилися у сучасному дискурсі, змінивши своє направлення з феодалізму до демократії: «*The whips, for example, were informed that they would soon be relocated to No 12, which was then undergoing refurbishment»* [12, від 28.11.2012].

Сучасне використання зазначеної лексеми не відіграє основної ролі у політичній системі, виражаючи закріплені монархічний звичай та усталеність. Наразі першочергова антиреформістська діяльність віпів перетворилася на соціально-політичну функцію члена будь-якої партії, яка передбачає стеження за обов'язковою лордів для неодмінного голосування у прийнятті певного законодавчого документу.

Британський політичний дискурс для реалізації концепту FREEDOM використовує також **експресивно-забарвлену лексику**. Переважна кількість слів зазначеного типу використовується для підкреслення незалежного стану країни, гордість волелюбної нації щодо свого справедливого устрою. Виокремлена лексика надає більш піднесеного тону, змушуючи відчувати певні переживання та викликати патріотичні думки: «*This is the real heart of England. A place of hard work, independent minds and strong communities. A place where people want government on their side, but know it cannot be the answer to every problem»* [2].

Важливість, повсякчасне звернення у політичних текстах до концепту FREEDOM підкреслюється використанням **синонімічних та антонімічних відповідників** з потужним емоційним забарвленням, наприклад: «*Britain used to be a country that cherished political freedom. That was the spirit which brought us victory in two world wars and made us one of the world's most stable democracies. But today our liberties are being eroded by the malign influence of political correctness. Across swathes of the state there is a creeping new sense of oppression, where bullying officials demand obedience to the dogma of multicultural diversity. In the name of tolerance, the commissars of the public sector become ever more intolerant»* [1, від 26.1.2012].

Звернемо увагу, на навмисний підбір сильного протиставлення з метою підкреслення антидемократичних дій, тим самим визиваючи гордість, у деякому роді снобізм за обраний шлях британської нації у своєму політичному розвитку. Визначаючи *freedom* як «*the spirit which brought victory»* оратор вказує на традиційність, усталеність цього явища, яким обов'язково керуються при розв'язанні питань політики усєї нації, країни.

Цікавим, на нашу думку, є використання **вульгаризмів** з метою створення атмосфери поєднання, злиття з народом. Такі лексеми допомагають оратору створити уявлення у слухачів формування власної думки, яку було висловлено словами політичного діяча: «*What is impeachment – well let us describe it as a weapon of mass democracy – the final democratic deterrent against the abuse and misuse of executive power. This Prime Minister should be drummed from office and we will use each and every opportunity to remove him»* [6, від 27.09.2004].

Відмітимо також використання **порівняння** (*impeachment as a weapon of mass democracy*) з конотативним експресивним відтінком у реконструюванні концепту FREEDOM. У даному контексті зневажливе дієслово *drummed* вказує на звільнення від обмеження, яке стримує розвиток демократичних процесів у Великій Британії.

Використовуючи етимологічний аналіз концепту FREEDOM, звернемо увагу на використання **запозиченої лексики**. Синонімічний відповідник *liberty*, перейнятий з французької мови, паралельно уживається з

власне англійським *freedom* з метою акцентування офіційності, міжнародного, всеохоплюючого характеру події, явища, стану. Лексема *freedom* відображає вужче значення, надаючи семантичну конотацію приземленим, побутовим речам у яких є природна необхідність.

Британські політики у своїх текстах використовують **усталені сполучення**, які семантично розкривають досліджуваний концепт. Аналізуючи тексти політичного типу, знаходимо найуживаніше кліше *freedom of expression* (свобода висловлювання), що складається з *freedom of choice*, *freedom of information*, *freedom of the press*, *freedom of speech*, *freedom and opportunity*: «*The freedom of the press is a precious thing, but with the right to freedom of expression comes the duty to deliver basic fair play*» [10, від 30.11.2012].

Стійкі словосполучення, які семантизують концепт FREEDOM, широко використовуються у економічній сфері – *employment*, *free trade*, *liberal economy*, *tax-free*, *civil liberties*, таким чином розкриваючи одностайність поглядів нації на стратегії розвитку економіки, зовнішньої та внутрішньої політики, заснованих на демократичних засадах, наприклад: «*We will work for the successful conclusion of the Doha trade round and support bilateral free trade negotiations between the European Union (EU) and other countries*» [9, с. 11].

Такі лексичні поєднання виражають традиційне усталене відношення до проблеми, явища, тобто вираження концепту FREEDOM набуває масштабного, загальнонаціонального смислу, відчуття можливості поведінки без обмежень та утиску. Паралельно у політичному дискурсі Великої Британії початку XXI століття відбувається насичене, іноді переобтяжуюче текст використання **цитат видатних науковців, письменників, діячів**. Звернемо увагу, що переважна кількість виокремлених автентичних формулювань належать відомим англійським особистостям, що стає ще одним підтвердженням гордості та шанування традицій та минулого країни: «*For me, Reconciliation begins in the mind. Not with hugging the person that hurt you, or your loved one. It starts internally. It means accepting that what has happened has happened. What's done cannot be undone, as Shakespeare put it*» [7, 15.11.2012].

Отже, політичний дискурс – складне явище і вимагає від його учасників уміння правильно підібрати слова для впливу та переконання опонента. При цьому відбувається широке використання різних пластів лексики для надання виступам емоційності, поетичності, інтелектуальності. Лексичні засоби вербалізації концепту FREEDOM в політичному дискурсі Великої Британії початку XXI століття представлені загальними прийомками: 1) меліоративна лексика; 2) лексика з пейоративним значенням; 3) експресивно-забарвлена лексика (синоніми, антоніми); 4) вульгаризми, ненормативна лексика; 5) усталені словосполучення; 6) цитати видатних письменників, діячів, фразеологізми. Британському політичному дискурсу притаманне вживання ввічливих форм звертання, які відносяться до меліоративної лексики, об'єктивуючої концепт FREEDOM. Представлена лексика визначає свободу як найвищу цінність нації, яка прагне до зміцнення демократичного режиму, що передбачає повагу до особистості, можливість вільного самовираження (якщо це не обмежує інтереси та свободи іншого громадянина), звільнення від будь-яких утисків.

Література:

1. Express [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.express.co.uk>.
2. Official Site of The Conservative Party [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.conservatives.com>.
3. Official Site of Liberal Democrats [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.libdems.org.uk>.
4. Official Site of Plaid [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.english.plaidcymru.org>.
5. Official Site of SDLP [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.sdlp.ie>.
6. Official Site of SNP [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.snp.org>.
7. Official Site of Ulster Unionist Party [Electronic resource]. – Access mode : <http://uup.org>.
8. Salmond A. Yes choice. An historic opportunity for our nation / A. Salmond. – Scotland, 2012. – 14 p.
9. The Conservative manifesto 2010 : Invitation to join the government of Britain [Electronic resource]. – Access mode : http://media.conservatives.s3.amazonaws.com/manifesto/cpmanifesto2010_lowres.pdf. (дата звернення : 23.09.2012).
10. The Huffington Post. United Kingdom [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.huffingtonpost.co.uk>.
11. The Sun [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.thesun.co.uk>.
12. The Telegraph [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.telegraph.co.uk>.
13. Uk Parliament Website [Le Ressource électronique]. – Mode d'accès : <http://www.parliament.uk>.